

С. В. Нараєвський,
к. е. н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки,
Національний технічний університет України
"Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5527-893X>

DOI: 10.32702/2306-6814.2026.8.286

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ КРАЇН СХІДНОЇ АЗІЇ

S. Naraievskyi,
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of International Economics,
National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

ANALYSIS OF THE DYNAMICS OF FOREIGN TRADE OF EAST ASIAN COUNTRIES

У статті проведено порівняльний аналіз країн Східної Азії. Серед усіх країн регіону для аналізу було обрано Китай, Японію, Південну Корею та Тайвань. Критеріями для відбору була наявність багатогалузевого промислового виробництва та, на його основі, експорту промислової продукції з високою часткою доданої вартості. Інші країни регіону (Північна Корея, Монголія) та спеціальні адміністративні райони Китаю (Гонконг, Макао) були визнані такими, що не можуть бути долучені до об'єктивного порівняння, насамперед, через відсутність розвинутого промислового сектору економіки.

Розвиток промислового сектору аналізувався у динаміці за період 2000–2024 рр. Це дозволило встановити зміни лідируючих позицій окремих країн (з Японії на Китай) та обсягів промислового виробництва. Визначено основні галузі промислового сектору та провідні виробники відповідної продукції у кожній з цих країн. Серед основних причин втрати Японією своїх лідируючих позицій виділено загальне сповільнення розвитку японської економіки та масове перенесення японськими компаніями промислового виробництва за кордон. Регіон Східної Азії визнаний основним центром виробництва більшості видів промислової продукції. Визначено спеціалізацію країн на виробництві окремих видів промислової продукції. Японія та Південна Корея спеціалізуються на виробництві транспортних засобів і електроніки, а Тайвань на електроніці та напівпровідниках. Китай охоплює усі напрями виробництва. Обґрунтовано важливість власного промислового виробництва для подальшого експорту продукції.

Проаналізовано обсяги та структуру товарного експорту окремих країн Східної Азії. Країни цього регіону забезпечують значну частину загальносвітового експорту машинобудівної продукції. Серед окремих видів промислового експорту, найвищу частку світового ринку країни Східної Азії утримують в експорті інтегральних мікросхем та електронних компонентів.

Зростання добробуту громадян з країн Східної Азії обґрунтовано динамічним розвитком промисловості та експортом готової продукції. Це дозволило жителям Тайваню та Південної Кореї перевищити середній рівень ВВП на особу для країн ЄС, а для Китаю перевищити середньосвітовий показник. Зазначено доцільність проведення більш детального аналізу структури експорту країн цього регіону.

The article held a comparative analysis of East Asian countries. Among all the countries in the region, China, Japan, South Korea, and Taiwan were selected for analysis. The selection criteria were the presence of multi-sectoral industrial production and the export of industrial products with a high share of added value. Other countries in the region (North Korea, Mongolia) and special administrative regions of China (Hong Kong, Macau) were deemed unable to be included in an objective comparison, through the lack of a developed industrial sector of the economy.

The development of the industrial sector was analyzed in dynamics for the period 2000-2024. China has overtaken Japan in terms of industrial production. The main industries of the industrial sector and the leading manufacturers of the corresponding products in each of these countries were identified. The general slowdown in the development of the Japanese economy and the massive transfer of industrial production abroad by Japanese companies are the main reasons for Japan's loss of its leading position. The East Asian region is recognized as the main center of production of most types of industrial products. The specialization of countries in the production of individual types of industrial products was determined. Japan and South Korea specialize in the production of vehicles and electronics, and Taiwan in electronics and semiconductors. China covers all areas of production. Own industrial production is important for further export of products.

The volume and structure of commodity exports of individual countries of East Asia are analyzed. The countries of this region provide a significant part of the global export of engineering products. East Asian countries have the highest share of the world market in exports of integrated circuits and electronic components.

The development of industry and the export of finished products are the basis for the growth of the well-being of citizens from East Asian countries. This allowed the residents of Taiwan and South Korea to exceed the average level of GDP per capita for the EU countries, and for China to exceed the world average. The feasibility of conducting a more detailed analysis of the export structure of the countries of this region is noted.

Ключові слова: зовнішня торгівля, експорт, імпорт, сальдо зовнішньої торгівлі, промислове виробництво, національний виробник, транснаціональна корпорація.

Key words: foreign trade, export, import, foreign trade balance, industrial production, national producer, transnational corporation.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Регіон Східної Азії у ХХІ ст. демонструє найвищі темпи зростання власної економіки серед усіх інших частин світу, передумовою чого є, насамперед, розвиток промислового виробництва, а позитивними наслідками цього розвитку є зростання експорту готової промислової продукції, збільшення позитивного сальдо зовнішньої торгівлі та добробуту громадян цих країн. Це відбувається незважаючи на певні політичні протиріччя та протистояння між країнами цього регіону.

Японія була першою серед країн регіону Східної Азії, якій вдалося досягти динамічного розвитку власної економіки протягом декількох десятиріч. Наступними були нові індустріальні країни першої хвилі,

з яких до країн Східної Азії відносять Південну Корею, Тайвань та Гонконг. Починаючи з 1978 р. до реформування власної економіки та забезпечення її динамічного розвитку долучився Китай.

Незважаючи на те, що у переважній більшості країн світу понад половина ВВП створюється у сфері послуг, а найбільш інноваційним напрямом сфери послуг можна розглядати інформаційні технології, забезпечення їхнього успішного розвитку можна гарантувати за рахунок розвитку виробництва різноманітного технологічного обладнання і вже завдяки цьому стає можливим надання відповідних видів послуг. Тобто, на першому місті стоїть промислове виробництво, а на його основі розвиток сфери послуг, а не навпаки.

Зовнішньоторговельні потоки у торгівлі товарами, наразі, суттєво перевищують відповідну торгівлю послугами. Згідно статистичної інформації Світової організації торгівлі (СОТ, англ. World Trade Organization (WTO)) за підсумками 2024 р. загальносвітовий товарний експорт становив 24 501,2 млрд дол., перевищуючи відповідний показник загальносвітового експорту послуг — 8 852,2 млрд дол. у 2,77 рази [1]. Це свідчить, що незважаючи на більшу частку сфери послуг над промисловістю у ВВП, ситуація у зовнішній торгівлі залишається протилежною, що зумовлено місцевим призначення значної частини сфери послуг. Навряд чи можна експортувати, наприклад, перукарські послуги.

Результати дослідження можуть бути корисними для господарюючих суб'єктів економіки України, яка втратила значну частину власного виробничого потенціалу, а зараз змушена його відновлювати, насамперед, для забезпечення власного виробництва військової техніки та боєприпасів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Значний обсяг наукових публікацій стосовно японського "економічного дива" був здійснений у другій половині 80-х рр. та на початку 90-х рр. ХХ ст. У 2000 р. колектив авторів, серед яких в Україні найбільш відомим є Майкл Портер, випустив книжку "Чи може Японія конкурувати?" (Can Japan Compete?). У ній розглядається "дві Японії". Одна з яких є висококонкурентною та представлена відомими виробниками електроніки, автомобілів, іншої машинобудівної продукції, а інша є абсолютно неконкурентоспроможною, існує завдяки державній підтримці, куди можна віднести багато напрямів сфери послуг. Та, навіть у виробництві електроніки, порівнюючи американські компанії з японськими, автори зазначають, що перші мають значно вищу рентабельність завдяки концентрації виробництва на окремих сегментах ринку, де можуть отримувати більші прибутки. Японські компанії, навпаки, намагаються охопити якомога більш широку гаму продукції, включаючи й низькорентабельні, чи навіть збиткові види товарів. Однією з останніх книг про "економічне диво" Японії, яка доступна зараз на ринку України є "Японське економічне диво. Як професійна влада та бізнес збудували провідну економіку світу" за авторством Джонсона Чалмерса [2].

В українському видавництві Наш Формат вийшла серія книг (переклади з англійської) про "економічні дива" в різних країнах. До країн Східної Азії мають безпосереднє відношення, окрім названої вище ще такі: "Корейське економічне диво: як Південна Корея стала технологічним гігантом за 30 років" (Еліс Амсден, 2024 р.) [3], "Тайванське економічне диво. Як невеликий острів став інноваційним центром світу" (Роберт Вейд, 2025 р.) [4], Китайське диво і глобалізація. Від іноземних інвестицій до місцевих компаній-чемпіонів" (Лін Чень, 2024 р.) [5].

Одним з останніх досліджень, у тому числі й країн Східної Азії, є прогноз Світового Банку щодо перспектив розвитку світової економіки на 2026—2027 рр. оп-

рилюднений у січні 2026 р. Він передбачає певне уповільнення зростання економіки в регіоні Східної Азії та Тихого океану до 4,4 % у 2026 р. та до 4,3 % у 2027 р. Далі цей регіон поділяють на Китай та усі інші країни. У Китаї прогнозується сповільнення економічного зростання з 4,9 % у 2025 р. до 4,4 % у 2026 р. та до 4,2 % у 2027 р. В усіх інших країнах регіону загалом зростання у 2026 р. буде на рівні 4,5 %, а у 2027 р. воно має посилитися до 4,7 %. Поряд з цим середньосвітовий показник зростання економіки за баченням Світового банку у 2025 р. становив 2,7 % та має зберігатися на такому ж рівні протягом двох наступних років. Це свідчить про перевищення економічного зростання у країнах Східної Азії над середньосвітовим показником у близько 1,7 рази [6, с. 55].

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є обґрунтування важливості промислового розвитку та експортного потенціалу, що має забезпечити загальне зростання економіки країни та добробуту її громадян.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні завдання:

- обґрунтувати вибір окремих країн Східної Азії для проведення подальшого дослідження;
- проаналізувати обсяги та темпи зростання промислового виробництва країн Східної Азії за період 2000—2024 рр.;
- визначити наявність потужних національних виробників промислової продукції;
- дослідити зміну обсягів товарного експорту країн Східної Азії за період 2000—2024 рр.;
- визначити місце та частку країн Східної Азії на світовому ринку за окремими напрямками машинобудівної продукції за підсумками 2024 р.

Виклад основного матеріалу дослідження з певним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Регіон Східної Азії налічує шість країн: Китай, Японія, Південна Корея, Північна Корея, Тайвань, Монголія. Окрім цих шести країн до регіону належать два особливих адміністративних райони Китаю: Гонконг (Сянган) — раніше колонія Великобританії, що у 1997 р. повернулася під юрисдикцію Китаю, Макао (Аомінь) — раніше колонія Португалії, яка за схожим сценарієм у 1999 р., також повернулася під юрисдикцію Китаю. Значна кількість міжнародних організацій (ООН, Міжнародний Валютний Фонд, Світовий банк) надають окрему статистику по Китаю, Гонконгу та Макао.

Коротко охарактеризуємо кожну з країн Східної Азії та визначимо, доцільно чи ні, розглядати їх при більш детальному аналізі, враховуючи наявність власного промислового виробництва, його обсягу та структури.

Китай (офіційна назва країни Китайська Народна Республіка (КНР)) є найбільшою країною регіону за площею території (9 597 тис км²), чисельністю населення (1 410 млн осіб на 2025 р.), потужністю економіки (ВВП за обмінним курсом у 2025 р. становив 19 400 млрд дол.), обсягом промислового виробництва (4 661,4 млрд дол. за 2024 р.), товарним експортом (3 771,8 млрд дол.)

та багатьма іншими економічними показниками [1; 7; 8]. Китай при розрахунку ВВП за обмінним курсом є другою економікою світу поступаючись лише США (показник США становив 30 620 млрд дол. на 2025 р.), а у разі розрахунку ВВП за паритетом купівельної спроможності (41 020 млрд дол. на 2025 р.) займає перше місце у загальносвітовому рейтингу починаючи з 2016 р. [7]. За обсягом промислового виробництва Китай займає перше місце у світі випередивши США, ще у 2010 р. (показник Китаю у 2010 р. становив 1 920 млрд дол., а США — 1 790 млрд дол.) [8]. Китай є загальносвітовим лідером у виробництві значної кількості видів промислової продукції. За обсягом товарного експорту Китай також займає перше місце у світі випередивши Німеччину у 2009 р. (показник Китаю у 2009 р. становив 1 201,6 млрд дол., а Німеччини — 1 120,0 млрд дол.) [1]. Китай має найбільше у світі позитивне сальдо у зовнішній торгівлі товарами (1 188,9 млрд дол. у 2025 р.) [1]. Врахувавши вище зазначене долучення Китаю до більш детального аналізу є доцільним.

Японія (офіційна назва країни Японська Держава) першою серед країн регіону досягла динамічного розвитку своєї економіки та зробила це уже декілька разів протягом XIX та XX ст. Вперше кардинальних змін в економіці країни було досягнуто ще під час та після реставрації Мейдзі (1868-1889 рр.). Це надало Японії можливість перетворитися з відсталої аграрної країни на одного з лідерів світової та азійської економік. Зазнавши поразки у Другій світовій війні, Японії знову вдалося досягти швидких темпів розвитку власної економіки та у 1968 р. вийти на другу позицію у світовій економіці після США, яку вона зберігала до 2010 р. поступившись Китаю [2, с. 20—21]. Японія є 3-ю країною регіону та 62-ю у світі за площею території (377,9 тис км²), 2-ю за чисельністю населення в регіоні та 11-та у світі (123,29 млн осіб на 2025 р.), 2-ю за потужністю економіки в регіоні та 4-ю у світі за ВВП (обмінний курс) у 2025 р., який становив 4 280 млрд дол., або 5-ю у світі за ВВП (ПКС) — 6 760 млрд дол., 2-ю за обсягом промислового виробництва в регіоні та 3-ю у світі (867,1 млрд дол. за 2024 р.), 3-ю в регіоні та 6-ю у світі за товарним експортом (738,3 млрд дол.) [1; 7; 8]. Досвід Японії був прикладом для наслідування іншим країнам Східної Азії. Японія залишається одним зі світових лідерів у виробництві різних видів машинобудівної продукції, зокрема, автомобілебудуванні, суднобудуванні, виробництві електроніки.

Південна Корея (офіційна назва країни Республіка Корея) є 5-ю країною регіону та 108-ю у світі за площею території (98,5 тис км²), 3-ю за чисельністю населення в регіоні та 29-ю у світі (51,68 млн осіб на 2025 р.), 3-ю за потужністю економіки в регіоні та 14-ю у світі за ВВП (обмінний курс), який у 2025 р. становив 1 860 млрд дол., також 14-ю у світі за ВВП (ПКС) — 3 360 млрд дол., 3-ю за обсягом промислового виробництва в регіоні та 5-ю у світі (499,2 млрд дол. за 2024 р.), 4-ю в регіоні та 8-ю у світі за товарним експортом (709,3 млрд дол.) [1; 7; 8]. Південна Корея є одним зі світових лідерів у виробництві різних видів машинобудівної продукції, структура якої досить подібна до Японії, але в окремих напрямках їй вдалося досягти вищої концентрації капіталу.

Північна Корея (офіційна назва країни Кореїська Народно-Демократична Республіка (КНДР)), на відміну від інших країн регіону Східної Азії є однією з найбільш закритих та відсталих країн світу. Північна Корея є 4-ю країною регіону 99-ю у світі за площею території (120,5 тис км²). Міжнародний валютний фонд не наводить показників по чисельності населення та обсягу ВВП цієї країни. За оцінками інших міжнародних організацій чисельність населення Північної Кореї становить близько 26,6 млн осіб. Світова організація торгівлі оцінює товарний експорт Північної Кореї у 2025 р. на рівні 611 млн дол. За цим показником вона поступається Південній Кореї у 1 160,8 рази (у понад тисячу разів), що свідчить про недоцільність більш детального аналізу цієї країни з приводу її промислового виробництва та товарного експорту, через їхній мінімальний рівень та технологічну відсталість [1; 7; 8].

Тайвань (офіційна назва країни Республіка Китай) є 6-ю країною регіону та 134-ю у світі за площею території (36,2 тис км²), 5-ю за чисельністю населення в регіоні та 58-ю у світі (23,38 млн осіб на 2025 р.), 4-ю за потужністю економіки в регіоні та 21-ю у світі за ВВП (обмінний курс), який у 2025 р. становив 884,39 млрд дол., також 21-ю у світі за ВВП (ПКС) — 1 990 млрд дол., 5-ю в регіоні та 12-ю у світі за товарним експортом (641 млрд дол.) [1; 7; 8]. Незалежність Тайваню офіційно не визнана більшістю країн світу. З 1971 р. на рівні Організації Об'єднаних Націй визнається юрисдикція КНР над Тайванем, а сам Китай розглядає Тайвань, як свою 23-ю провінцію. Незважаючи на це Тайвань є одним з технологічних лідерів світової економіки та світовим монополістом у виробництві напівпровідників, а також його компанії є одними з лідерів контрактного виробництва електроніки під брендами та для транснаціональних корпорацій (ТНК) з багатьох інших країн світу.

Монголія (офіційна назва країни Монгольська Держава) є 2-ю країною регіону та 19-ю у світі за площею території (1 565 тис км²) Чисельність населення Монголії становить 3,58 млн осіб, що робить її однією з найменш заселених країн світу. Обсяги промислового виробництва у 2024 р. становили 1,3 млрд дол. Товарний експорт у 2025 р. становив 15,8 млрд дол. Понад половину цього експорту становить кам'яне вугілля та ще понад 20 % мідна руда, а стосовно призначення, то понад 90 % товарного експорту Монголії надходить до Китаю. Фактично економіка Монголії, наразі, повністю залежить від постачання сировини до Китаю, що свідчить про недоцільність більш детального огляду [1; 7; 8].

Гонконг (китайська назва Сянган — "порт пахоців"). Площа Гонконгу становить 1,1 тис км², чисельність населення — 7,53 млн осіб [7]. Гонконг є одним з провідних фінансових центрів світу. Згідно Глобального індексу фінансових центрів світу на березень 2026 р. займав 3-є місце у загальносвітовому рейтингу поступаючись лише Нью-Йорку та Лондону [9]. Проте, у розвитку промислового виробництва його неможна порівнювати з лідерами Східної Азії. За підсумками 2024 р. обсяги промислового виробництва у Гонконгу становили лише 3,8 млрд дол. Обсяг товарного експор-

ту з Гонконгу становив у 2024 р. 645,5 млрд дол., а імпорту 704,1 млрд дол. [1; 7; 8]. Тобто, основа його економіки — фінансова сфера та реекспорт товарів з Китаю та у зворотному напрямі.

Колишня португальська колонія, Макао, є значно менш відомою, ніж Гонконг. Це зумовлено суттєво меншими розмірами (29 км²) та чисельністю населення (близько 700 тис. осіб). Обсяг промислового виробництва у 2024 р. становив 347 млн дол., товарний експорт — 1,7 млрд дол., а імпорт — 16,0 млрд дол. [1; 7; 8]. Одним з основних напрямів діяльності Макао є гральний бізнес. Тож, доцільності для більш детального аналізу структури промислового виробництва по Макао як і по Гонконгу, немає.

Отже, провівши попередній аналіз окремих показників країн Східної Азії для більш детального аналізу доцільно залишити такі країни: Китай, Японія, Південна Корея, Тайвань.

Світовий банк наводить статистичну інформацію стосовно обсягів промислового виробництва по більшості країн світу. Проаналізуємо показники за період 2000—2024 рр. (рис. 1). По Китаю статистика промислового виробництва є починаючи з 2004 р., по Японії з 1994 р., а по Південній Кореї з 1960 р. Окремої інформації по Тайваню немає, оскільки він розглядається як провінція Китаю. Інформація наводиться в поточних доларах, тобто вона не враховує темпів інфляції.

Обсяги промислового виробництва на 2000 р. у Японії становили 1 120 млрд дол. та перевищували відповідний показник Південної Кореї (158,88 млрд дол.) у понад 7 разів. Першість Японії зберігалася до 2006 р. включно, коли її обсяги промислового виробництва становили 984,72 млрд дол., Китаю — 893,13 млрд дол., а Південної Кореї — 281,7 млрд дол. У 2007 р. першість уже була за Китаєм (1 150 млрд дол.), а Японія (1 000 млрд дол.) перемістилася на друге місце се-

ред країн Східної Азії. В подальшому простежується динамічне зростання промислового виробництва у Китаї, яке досягло максимуму у 2021 р. (4 910 млрд дол.), а в наступні роки був відмічений певний спад до 4 661 млрд дол. у 2024 р. Промислове виробництво Японії досягло найвищого рівня (1 230 млрд дол.) у 2012 р., а до 2024 р. зазнало суттєвого скорочення до 867 млрд дол. З урахуванням інфляції цей спад буде ще більш разючий. Показник Південної Кореї, як і Китаю, найвищого рівня досяг у 2021 р. (509,82 млрд дол.). Загалом зростання Китаю за період 2004—2024 рр. становило 7,45 рази, Японія за період 2000—2024 рр. зазнала скорочення промислового виробництва на 22,6 %. Південна Корея за період 2000—2024 рр. наростила промислове виробництво у 3,14 рази [8].

Щорічник Організації Об'єднаних Націй з промислового розвитку (United Nation Industrial Development Organization (UNIDO)) наводить п'ятірку країн-лідерів по окремим видам продукції (23 види) та зазначає зміну частки їхнього виробництва відповідної продукції за період 2000—2023 рр. Китай належить до першої п'ятірки лідерів у виробництві відповідної продукції в усіх 23-х групах, а у 19 з них займає перше місце. Найбільшу частку загальносвітового ринку Китай має у таких видах продукції: електрообладнання — 58,7 %; шкіряні та супутні вироби — 51,1 %; чорні та кольорові метали — 48,8 %; текстиль — 48,6 %; комп'ютери, електронні та оптичні вироби — 43,6 %; інші неметалеві мінеральні продукти — 40,9 %. Найбільшого зростання за період 2000—2023 рр. було досягнуто у виробництві електрообладнання з 9,6 % до 58,7 % світового ринку, тобто на 49,1 % [10].

Японія до 5-ки лідерів серед цих 23-х окремих видів промислової продукції потрапила 17 разів, з яких зайняла 10 третіх місць, 3 — четвертих місця та 4 — п'ятих місця. Найбільшу частку світового ринку виробники з Японії займають у виробництві таких видів продукції: ав-

Рис. 1. Обсяги промислового виробництва Китаю, Японії та Південної Кореї за період 2000—2024 рр., млрд дол.

Джерело: узагальнено та згруповано на основі [8].

томобілі, причепа та напівпричепа — 11,4 %; обладнання для друку та іншого відтворення інформації — 11,0 %; машини та обладнання (верстати) — 9,4 %; вироби з гуми та пластмас — 8,7 %; вироби з металу окрім машин — 6,0 %; електрообладнання — 5,6 %. Єдина група товарів де японські виробники збільшили свою частку ринку — це виробництво тютюнових виробів з 2,9 % у 2000 р. до 3,4 % у 2023 р., а в усіх інших зазнали скорочення [10].

Південна Корея до групи лідерів потрапила 3 рази зайнявши один раз 3-є місце та двічі 5-те. Частка Південної Кореї була такою: комп'ютери, електронні та оптичні вироби — 9,7 %; вироби з гуми та пластмас — 3,2 %; електрообладнання — 2,5 %. Зростання частки Південної Кореї за період 2000—2023 рр. було досягнуто лише у виробництві комп'ютерів, електронних та оптичних виробів. У 2000 р. частка Південної Кореї у цьому виді продукції була на рівні 6,3 % [10].

Також, серед лідерів є Тайвань, але лише в групі виробників комп'ютерів, електронних та оптичних виробів, де він займає 4-те місце, а його частка зросла з 3,9 % у 2000 р. до 6,7 % у 2023 р. [10].

Отже, країни Азії представлені серед лідерів у більшості видів промислової продукції. Китай займає лідируючі позиції у більшості із зазначених видів продукції, а у дев'яти з них його частка складає понад третину загальносвітового виробництва. Японія за період 2000—2023 рр. зазнала певних втрат своїх позицій, але все одно, продовжує бути потужним виробником багатьох видів промислової продукції. Менша присутність Південної Кореї та Тайваню, у порівнянні наприклад з Китаєм, зумовлена суттєво іншим масштабом цих країн.

Китай почав зміну власної економічної моделі зі значним запізненням, порівняно з іншими, вище описаними, країнами регіону Східної Азії, але, наразі, йому вдалося створити потужних власних виробників у більшості видів промисловості. Підхід до цього міг бути різним, залежно від галузі. Особливий підхід був застосований у виробництві автомобілів. Тут, будь-який іноземний виробник міг побудувати виробничі потужності в Китаї, але лише у вигляді спільного підприємства з однією з китайських компаній, де частка останньої мала б бути не менше 50,0 %. Це надало можливість перейняти виробничий досвід, освоїти технології виробництва авто усіх провідних автомобільних компаній світу та створити власних потужних автовиробників.

Серед найбільших китайських виробників промислової продукції можна назвати такі компанії (розміщені за доходом у 2025 р., місце у загальносвітовому рейтингу відповідної галузі) [11]:

- нафтогазова — Sinopec (444,74 млрд дол., 2-ге місце у світі), Petro China (394,62 млрд дол., 3-є місце);
- автомобілебудування — BYD (117,84 млрд дол., 10-те місце), SAIC Motor (89,35 млрд дол., 12-те місце);
- фармацевтика — Sinopharm (80,09 млрд дол., 3-є місце);
- виробництва автомобільних акумуляторів — CATL (59,02 млрд дол., 1-ше місце, понад третина загальносвітового виробництва акумуляторів);

— електроніка — Xiaomi (48,67 млрд дол., 14-те місце);

— металургія — Baosteel (43,2 млрд дол., найбільший виробник сталі у світі), Aluminum Corporation of China (33,8 млрд дол., найбільший виробник алюмінію у світі).

Японія найбільш відома виробниками автомобілів, а також електроніки та електротехніки, хоча її виробники, насамперед, різних видів електронної техніки починаючи з 90-х рр. XX ст. суттєво погіршили свої позиції, а деякі взагалі припинили своє існування, чи перейшли під контроль закордонних конкурентів.

Серед найбільших японських виробників промислової продукції можна назвати такі компанії [11]:

- нафтогазова — ENEOS Holding (94,6 млрд дол., 14-те місце у світі);
- автомобілебудування — Toyota (337,34 млрд дол., 2-ге місце), Honda (142,81 млрд дол., 7-ме місце), Nissan (86,5 млрд дол., 13-те місце);
- електроніка — Sony (80,51 млрд дол., 6-те місце), Panasonic (58,0 млрд дол., 12-те місце), Mitsubishi Electric (35,83 млрд дол., 17-те місце);
- металургія — Nippon Steel (60,55 млрд дол., 4-й виробник сталі у світі).

Окрім вище зазначених японських виробників електроніки можна назвати ще такі компанії: Canon, NEC, Nidec, Ricoh, Sharp, TDK, Tokyo Electron, Murata, Nintendo, Yamada, Renesas Electronics, Seiko Epson Corporation, Furukawa Electric, Brother Industries, Omron, Fujikura, Nikon, Yukogawa Electric, Yaskawa, Nisshinbo Holding. Усі вони (загалом 23 THK) є серед ста найбільших виробників електроніки у світі, а їхня кількість свідчить про недостатній рівень концентрації капіталу, що зумовлює втрату ними ж конкурентоспроможності на світовому ринку виробників електроніки. Для порівняння серед ста найбільших у світі виробників електроніки компаній з Китаю є 14, з Тайваню — 11, з Південної Кореї — 5 [11].

Південна Корея відома назвами своїх чеболів, серед яких найбільш вагомими є Samsung, Hyundai, LG, SK, Hanwa та ін. Високих позицій виробники промислової продукції з Південної Кореї досягли у автомобілебудуванні та виробництві електроніки.

Серед найбільших південнокорейських виробників промислової продукції можна назвати такі компанії [11]:

- електроніка — Samsung Electronics (235,65 млрд дол., 3-є місце), LG Electronics (63,0 млрд дол., 10-те місце), LG Display (18,22 млрд дол., 32-те місце);
- напівпровідники — SK Hynix (68,72 млрд дол., 4-те місце);
- автомобілебудування — Hyundai (84,32 млрд дол., 5-те місце), KIA (39,85 млрд дол., 14-те місце);
- металургія — POSCO (49,82 млрд дол., 8-й виробник сталі у світі).

Тайванські виробники промислової продукції переважно спеціалізуються на виробництві електроніки та окремо слід виділити напівпровідники. Найбільшими компаніями з Тайваню є такі [11]:

- електроніка — Foxconn (Hon Hai Precision Industry) (261,93 млрд дол., 2-ге місце), Wistron Corporation (71,02 млрд дол., 7-ме місце), Quanta Computer

(68,58 млрд дол., 8-ме місце), Pegatron (36,04 млрд дол., 16-те місце), ASUS (23,95 млрд дол., 26-те місце);

— напівпровідники — TSMC (121,91 млрд дол., 3-є місце), ASE Group (20,85 млрд дол., 12-те місце), Media Tec (19,23 млрд дол., 14-те місце).

Тайванські компанії, на відміну, наприклад, від ТНК зі США, безпосередньо займаються виробництвом електроніки та напівпровідників, у тому числі для інших компаній під їхніми брендами. І саме тому Foxconn вважається найбільшим виробником електроніки у світі, а основним замовником цієї компанії є американська компанія Apple. Taiwan Semiconductor Manufacturing Company (TSMC) є найбільшим виробником напівпровідників у світі, а його замовниками є більшість розробників складних мікросхем (процесорів, чипів пам'яті) у світі, у тому числі американські компанії NVIDIA, Qualcomm та ін.

Наявність власної потужної промислової бази надає можливість, не лише задовольняти потреби власної країни, а й значну частину промислової продукції відправляти на експорт. Найбільш об'єктивну та детальну статистику з експортно-імпорتنих відносин збирає та оприлюднює Світова організація торгівлі. Аналітики цієї установи ведуть окрему статистику по експорту та імпорту товарів, і окремо — послуг. Країни Східної Азії у торгівлі товарами досягли значно більших успіхів, ніж у торгівлі послугами, де вони, поки що, суттєво відстають від світових лідерів, до яких можна віднести США і Великобританію. Обсяги експорту товарів наведено на рис. 2.

На межі XX та XXI ст. найбільшим експортером товарів з регіону Східної Азії була Японія, і це незважаючи на те, що 90-і рр. XX ст. вважаються для неї втраченим десятиліттям, оскільки японська економіка уже була у стагнації. Проте, потенціал накопичений за попередні роки дозволив Японії, ще певний час утримувати першість у регіоні. На 2000 р. товарний експорт Японії становив 479,2 млрд дол., випереджаючи відповідні показники Китаю (249,2 млрд дол.) у 1,92 рази, Південної Кореї (172,3 млрд дол.) у 2,78 рази, Тайваню

(151,4 млрд дол.) у 3,17 рази. У 2004 р., незважаючи на певне зростання власного експорту Японія поступилася першістю на користь Китаю, а позиції Південної Кореї та Тайваню залишилися без змін. Протягом досліджуваного періоду усі країни регіону мали тенденцію до зростання загальних обсягів експорту за деяким виключенням. Усі досліджувані країни Східної Азії, без винятку, мали скорочення експорту у 2009 р. та у 2023 р. Найвищого рівня експорту усіма досліджуваними країнами було досягнуто у 2025 р.: Китай — 3 771,8 млрд дол. (1-ше місце у світі), Японія — 738,3 млрд дол. (6-те місце), Південна Корея — 709,3 млрд дол. (8-ме місце), Тайвань — 641,0 млрд дол. (12-те місце). Зростання товарного експорту в 2025 р. до показника 2000 р. становило: Китай — 15,1 рази, Японія — 1,54 рази, Південна Корея — 4,1 рази, Тайвань — 4,23 рази [1].

Суттєво менший показник зростання у Японії пов'язаний з тим, що японські компанії почали активне перенесення виробничих потужностей за межі країни. Найкраще це може прослідкувати на прикладі автомобілебудування. Так, за підсумками 2024 р. частка автомобілів під японськими марками, що продовжували вироблятися у самій Японії становила від 18,3 % у Honda (найнижчий показник) до 62,3 % у Mazda (найвищий показник). Преміальна марка автомобілів (Acura) компанії Honda виробляється лише у США. У компанії Toyota, яка є найбільшим виробником автомобілів у світі (у натуральному вигляді), частка національного виробництва становила 27,6 % [12]. У 2024 р. внутрішнє виробництво автомобілів у Японії становило 8,23 млн шт., мотоциклів — 639 тис. шт., а закордонне виробництво японських автомобілів — 16,48 млн шт. (приблизно у 2 рази більше), а мотоциклів — 27,14 млн шт. (у 42,5 рази більше). Так, частка внутрішнього виробництва автомобілів у 2024 р. була на рівні 33,0 %, а мотоциклів лише 2,3 % [13]. Схожа ситуація з перенесенням виробництва стосується й електроніки та електротехніки.

У імпорті товарів ситуація схожа з експортом, лише обсяги імпорту в останні роки поступаються експорту,

Рис. 2. Обсяги експорту товарів Китаю, Японії, Південної Кореї та Тайваню за період 2000—2025 рр., млрд дол.

Джерело: узагальнено та згруповано на основі [1].

Рис. 3. Обсяги імпорту товарів Китаю, Японії, Південної Кореї та Тайваню за період 2000–2025 рр., млрд дол.

Джерело: узагальнено та згруповано на основі [1].

за виключенням Японії. Обсяги імпорту товарів наведено на рис. 3.

На 2000 р. товарний імпорт Японії становив 379,5 млрд дол., випереджаючи відповідні показники Китаю (225,1 млрд дол.) у 1,69 рази, Південної Кореї (160,5 млрд дол.) у 2,36 рази, Тайваню (140,6 млрд дол.) у 2,7 рази. Китай випередив Японію за обсягом імпорту у 2003 р., а позиції Південної Кореї та Тайваню залишилися без змін. Протягом досліджуваного періоду усі країни регіону мали тенденцію до зростання загальних обсягів імпорту. Скорочення імпорту спостерігалось у 2009 р., далі у 2015–2016 рр., та починаючи з 2022 р. Найвищого рівня імпорту товарів було досягнуто: Китаєм (2 706,5 млрд дол.), Японією (897,2 млрд дол.) та Південною Кореєю (731,4 млрд дол.) у 2022 р., а Тайванем (494,3 млрд дол.) у 2025 р. Зростання товарного імпорту в 2025 р. до показника 2000 р. становило: Китай — 11,47 рази, Японія — 1,99 рази, Південна Корея — 3,94 рази, Тайвань — 3,52 рази. Значну частину імпорту у всіх країн складає мінеральна сировина від 17,4 % у Тайваню до 33,5 % у Китаю [1].

Зовнішньоторговельне сальдо — різниця між експортом та імпортом товарів наведено на рис. 4. Японія

тривалий час мала позитивне сальдо у торгівлі товарами та відносилась до світових лідерів за цим показником, який в окремі роки перевищував 100 млрд дол. (у 2004 р. — 111,2 млрд дол.) [1]. Вперше у XXI ст. негативне сальдо у зовнішній торгівлі Японії з'явилося у 2011 р. Однією з головних причин цього, окрім перенесення виробництва з Японії закордон, стала аварія на АЕС Фукусіма. Після цієї аварії Японія фактично повністю зупинила власну атомну енергетику, а наслідком цього стало збільшення закупівлі закордоном нафти, природного газу, вугілля для власних теплових електростанцій, щоб компенсувати скорочення виробництва електроенергії на АЕС.

Китай, Південна Корея та Тайвань мали позитивне сальдо у торгівлі товарами у 2025 р, а у Японії воно було негативним. За розміром позитивного сальдо у торгівлі товарами (1 188,9 млрд дол.) Китай є світовим лідером з великим відривом від 2-го місця у світі, яке займає Німеччина (231,4 млрд дол.). Позитивне сальдо Тайваню у 2025 р. становило 146,7 млрд дол., а Південної Кореї — 77,4 млрд дол. У Японії негативне сальдо у 2025 р. (-17,4 млрд дол.) суттєво скоротилося порівняно з максимальним рівнем (-150,4 млрд дол.), якого було досягнуто у 2022 р. [1].

Сальдо у торгівлі товарами, млрд дол.

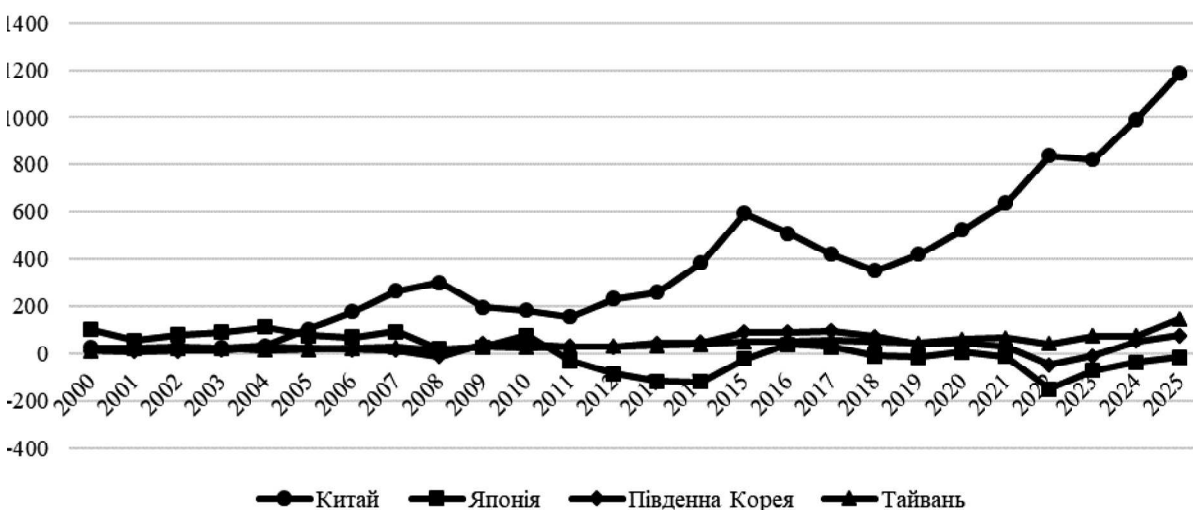

Рис. 4. Сальдо у торгівлі товарами Китаю, Японії, Південної Кореї та Тайваню за період 2000–2025 рр., млрд дол.

Джерело: узагальнено та згруповано на основі [1].

Світова організація торгівлі наводячи загальні обсяги експорту та імпорту за 2025 р., ще не надає статистики по окремих групам товарів, тож цю інформацію можна проаналізувати за попередній 2024 р. та зазначити зміну порівняно з 2000 р. Найбільшу частка групи машини та транспортне обладнання мав Тайвань — 73,76 % загального товарного експорту, а найменшу Китай — 48,79 %. У Японії відповідний показник становив 55,46 %, а у Південній Кореї — 57,74 %. Порівняно з 2000 р. найбільшого зростання частки експорту машинобудівної продукції досягли Тайвань на 16,56 % (у 2000 р. вона була на рівні 57,2 %) та Китай на 15,64 % (у 2000 р. — 33,15 %). Відповідна частка у Південній Кореї зазнала незначного зниження на 0,47 % (у 2000 р. — 58,21 %), а у Японії значного скорочення — 13,34 % (у 2000 р. — 68,8 %). За обсягом експорту цієї групи товарів послідовність країн була іншою: Китай — 1 744,8 млрд дол. (1-ше місце у світі), Південна Корея — 394,7 млрд дол. (5-те місце), Японія — 392,1 млрд дол. (6-те місце), Тайвань — 349,9 млрд дол. (8-ме місце) [1].

Далі група машини та транспортне обладнання поділяється на дві окремі підгрупи: офісне та телекомунікаційне обладнання, транспортне обладнання. У підгрупі офісне та телекомунікаційне обладнання за часткою у власному загальному товарному експорті країни Східної Азії розмістилися у такій послідовності: Тайвань — 62,1 %, Південна Корея — 25,42 %, Китай — 19,97 %, Японія — 8,36 %. У підгрупі транспортне обладнання послідовність країн змінилася: Японія — 25,22 %, Південна Корея — 18,29 %, Китай — 8,78 %, Тайвань — 2,72 % [1].

У підгрупі офісне та телекомунікаційне обладнання є ще більш вузький поділ. Одним з напрямів цього поділу є інтегральні схеми та електронні компоненти і саме за цим напрямом країни Східної Азії є беззаперечними світовими лідерами. Їх позиції були наступними: Китай — 207,9 млрд дол. (2-ге місце у світі), Тайвань — 178,2 млрд дол. (3-є місце), Південна Корея — 134,8 млрд дол. (4-те місце), Японія — 41,4 млрд дол. (8-ме місце). На першому місці зазначається Гонконг — 236,3 млрд дол. Вище уже було зазначено, що загальне промислове виробництво Гонконгу у 2024 р. становило 3,8 млрд дол. Тож, товарний експорт Гонконгу — це майже повністю реекспорт, переважно з Китаю та інших країн Східної Азії. Якщо експорт інтегральних мікросхем та електронних компонентів зазначених країн скласти разом (801,6 млрд дол.), то це буде становити 79,0 % загальносвітового експорту (1 014,3 млрд дол.) цієї продукції. Така ситуація свідчить про цілковиту залежність будь-якого іншого регіону світу від виробників елементної бази з країн Східної Азії, а затримка у постачанні цих електронних компонентів може частково або повністю зупинити виробництво складної техніки в інших частинах світу [1].

Динамічний розвиток промисловості та експортного потенціалу країн Східної Азії забезпечив їм суттєве покращення рівня життя населення. Так, за рівнем ВВП (ПКС) на особу у 2025 р. Тайвань (85,13 тис. дол./особу) займав 12-те місце у загальносвітовому рейтингу, Південна Корея (65,08 тис. дол./особу) — 32-ге місце, Японія (54,82 тис. дол./особу) — 42-ге, Китай (29,9 ти-

с.дол./особу) — 79-те місце. Показник Тайваню та Південної Кореї перевищував відповідне значення країн Європейського Союзу (64,87 тис. дол./особу), а Китаю — середньосвітовий показник (26,06 тис. дол./особу). У 2000 р. ситуація була іншою, не на користь країн Східної Азії. Середнє значення по ЄС у 2000 р. було на рівні 25,39 тис. дол./особу, середньосвітове значення цього показника на рівні 8,43 тис. дол./особу, а у країн Східної Азії: Японія — 26,42 тис.дол./особу, Тайвань — 20,46 тис. дол./особу, Південна Корея — 17,43 тис.дол./особу, Китай — 2,63 тис. дол./особу. Відповідного зростання вдалося досягти, насамперед, за рахунок розвитку власного промислового сектору та експорту готової продукції зі значною доданою вартістю [7].

В Україні, навпаки, поступово відбувається скорочення промислового виробництва та експорту промислової продукції. За підсумками 2024 р. обсяги промислового виробництва в Україні становили 16,04 млрд дол. (63-є місце у світі), що менше ніж у сусідній Словаччині — 23,1 млрд дол. (54-те місце) [8]. Для більш об'єктивного порівняння слід зазначити, що чисельність населення у Словаччині становить 5,41 млн осіб, що складало близько 13 % від населення України на початок 2022 р. Частка промислового виробництва у ВВП України у 2024 р. становила 8,4 %, що у 3,5—5 разів нижче за країни Східної Азії [14].

Починаючи з 2022 р. після широкомасштабного вторгнення в Україну почалося відновлення виробництва озброєння та військової техніки. До цього долучилася значна кількість приватних компаній. Наявні виробничі потужності з виробництва продукції військового призначення зросли з 1 млрд дол. у 2022 р. до 35 млрд дол. у 2025 р., але використовуються вони не на повну потужність. Так у 2025 р. загальні обсяги виробництва озброєння та військової техніки в Україні становили 11 млрд дол. Тобто використання наявних потужностей складає менше третини від можливого. Наразі, розглядається доцільність частково експортувати вироблену військову продукцію, якщо держава не зможе її викупити. Тут, необхідне знаходження рішення, яке може надати можливість подальшого нарощування виробництва продукції військового призначення та посилення оборонної спроможності України. Виробництво військової техніки сприяє розвитку інновацій, які надалі можуть знайти використання у цивільному секторі економіки. Дуже бажано правильно використати такі можливості для подальшого відновлення промислового виробництва в Україні [15].

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

На початку проведеного дослідження було розглянуто кожну з країн регіону Східної Азії для визначення доцільності детального аналізу розвитку їхнього виробничого потенціалу. Серед шести країн регіону (Китай, Японія, Південна Корея, Північна Корея, Тайвань, Монголія) та двох особливих адміністративних районів Китаю (Гонконг, Макао) для аналізу були обрані Китай, Японія, Південна Корея та Тайвань як такі, що мають

розвинуту багатогалузеву промисловість, продукція якої широко представлена та відома на світових ринках. Інші країни регіону та два особливі адміністративні центри Китаю визнані такими, що не створили власної потужної промисловості та не можуть бути порівняні з обраною четвіркою. Їх основними недоліками для цього порівняння є таке: Північна Корея — закритість та відсталість країни, відсутність сучасного промислового сектору, Монголія — наявність окремих напрямів видобувної промисловості та відсутність переробної, Гонконг — спеціалізація на фінансовому секторі та реекспорті, Макао — спеціалізація на ігорно-бізнесі.

Аналізуючи динаміку розвитку промислового сектору окремих країн Східної Азії за період 2000—2024 рр. було зазначено зростання промислового виробництва у Китаї у 7,45 рази, Південній Кореї у 3,14 рази, а у Японії скорочення на 22,6 %. Ситуація в Японії обумовлена стагнацією у розвитку економіки цієї країни та масовим перенесенням виробничих потужностей закордон. Також, проаналізовано лідерство країн Східної Азії у виробництві окремих видів промислової продукції на світовому рівні, де у 17-ти з 23-х видів продукції Китай займає перше місце, а у двох забезпечує понад половину загальносвітового виробництва.

Визначаючи ТНК з базуванням центрального офісу в окремих країнах Східної Азії слід зазначити, що Китай має власних представників у більшості видів виробництва різноманітної промислової продукції, Японія та Південна Корея мають схожу структуру власною промисловості з потужними виробниками транспортних засобів, електроніки та електротехніки, а Тайвань спеціалізується саме на виробництві електроніки та напівпровідників, де є світовим монополістом.

Оцінюючи зростання експортного потенціалу окремих країн Східної Азії за період 2000—2025 рр. було зазначено зростання експорту з Китаю у 15,1 рази з Японії у 1,54 рази, Південної Кореї у 4,1 рази та Тайваню у 4,23 рази. За загальним товарним експортом ці країни посіли у загальносвітовому рейтингу: Китай — 1-ше місце, Японія — 6-те місце, Південна Корея — 8-ме місце, Тайвань — 12-те місце.

Деталізуючи структуру товарного експорту окремих країн Східної Азії визначено спеціалізацію країн цього регіону на експорті машин та транспортного обладнання, де частка Тайваню у 73,76 % була найвищою. Також слід зазначити безумовне лідерство цієї групи країн у експорті інтегральних мікросхем та електронних компонентів, у якому разом з Гонконгом вони забезпечували 801,6 млрд дол. виручки, що становило 79,0 % загальносвітового експорту цієї групи товарів.

Проведений аналіз промислового розвитку та експортного потенціалу країн Східної Азії засвідчив динамічне зростання відповідних показників у цих країнах, що сприяло підвищенню добробуту громадян, дозволивши Тайваню і Південній Кореї перевищити середній рівень Європейського Союзу, а Китаю забезпечило перевищення середньосвітового показника. У проведенні подальших досліджень доцільно більшу увагу звернути на структуру експорту країн Східної Азії в динаміці та особливості спеціалізації кожної з країн та певних групах товарів.

Література:

1. Merchandise Trade. Dashboard. World Trade Organization (WTO). URL: https://stats.wto.org/dashboard/merchandise_en.html (date of access: 30.03.2026).
2. Джонсон Чалмерс. Японське економічне диво. Як професійна влада та бізнес збудували провідну економіку світу / пер. з англ. Роман Ключко. Київ: Наш Формат, 2022. 456 с.
3. Еліс Амстен. Корейське економічне диво. Як Південна Корея стала технологічним гігантом за 30 років. / пер. з англ. Ярослав Вішталюк. Київ: Наш Формат, 2024. 480 с.
4. Роберт Вейд. Тайванське економічне диво. Як невеликий острів став інноваційним центром світу. / пер. з англ. Ярослав Вішталюк, Роман Ключко, Володимир Цибка. Київ: Наш Формат. 2025. 608 с.
5. Лін Чень. Китайське диво і глобалізація. Від іноземних інвестицій до місцевих компаній-чемпіонів. / пер. з англ. Роман Ключко. Київ: Наш Формат. 2024. 256 с.
6. World Bank. 2026. Global Economic Prospects, January 2026. URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/7ce50b5aa95bef66048680bba9926ec8-00500-12026/global-economic-prospects-january-2026> (date of access: 30.10.2025).
7. World Economic Outlook (October 2025). International Monetary Fund (IMF). URL: <https://www.imf.org/external/datamapper/datasets/WEO> (date of access: 30.10.2025).
8. Manufacturing, value added (current US\$). Data. World Bank Open Data. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.MANF.CD> (date of access: 30.10.2025).
9. GFCI 39 Rank (March 2026). Global Financial Centers Index (GFCI). URL: <https://www.longfinance.net/programmes/financial-centre-futures/global-financial-centres-index/gfci-39-explore-the-data/gfci-39-rank/> (date of access: 30.10.2025).
10. International Yearbook of Industrial Statistics 2025. United Nations Industrial Development Organization (UNIDO). URL: https://stat.unido.org/portal/storage/file/publications/yb/2025/UNIDO_Industrial-Statistics_Yearbook_2025.pdf (date of access: 30.10.2025).
11. Largest Companies by Market Cap (Revenue). Companies Market Cap Forbes. URL: <https://companies-marketcap.com> (date of access: 30.03.2026).
12. 2024 Statistics. International Organization of Motor Vehicle Manufacturers (OICA). URL: <https://www.oica.net/category/production-statistics/2024-statistics/> (date of access: 30.03.2026).
13. The Motor Industry of Japan 2025. Japan Automotive Manufacturers Association (JAMA). URL: <https://www.jama.org/the-motor-industry-of-japan-2025/> (date of access: 30.03.2026).
14. Деіндустріалізація в Україні та ЄС. GMK Center. URL: <https://gmk.center/ua/posts/deindustrializatsiia-v-ukraini-ta-ies/> (дата звернення 30.03.2026).
15. Війна заводів: ринок озброєння і військової техніки в Україні швидко зростає. Онлайн-медіа "delo.ua". URL: <https://delo.ua/business/viina-zavodiv-rinok-ozbrojennya-i-viiskovoyi-texniki-v-ukrayini-svidko-zrostaie-456552/> (дата звернення 30.03.2026).

References:

1. World Trade Organization (WTO). (2026), "Merchandise Trade. Dashboard", available at: https://stats.wto.org/dashboard/merchandise_en.html (Accessed 30.03.2026).
2. Chalmers, Dz. (2022), Yapons'ke ekonomichne dyvo. Yak profesijna vlada ta biznes zbuduvaly providnu ekonomiku svitu [The Japanese Economic Miracle. How Professional Government and Business Built the World's Leading Economy], Nash Format, Kyiv, Ukraine.
3. Amsten, E. (2024), Korejs'ke ekonomichne dyvo. Yak Pivdenna Koreia stala tekhnolohichnym hihantom za 30 rokiv [The Korean Economic Miracle. How South Korea Became a Technology Giant in 30 Years], Nash Format, Kyiv, Ukraine.
4. Vejd, R. (2025), Tajvans'ke ekonomichne dyvo. Yak nevelykyj ostriv stav innovatsijnym tsentrom svitu [The Taiwanese Economic Miracle. How a Small Island Became the World's Innovation Center], Nash Format. Kyiv, Ukraine.
5. Chen', L. (2024), Kytajs'ke dyvo i hlobalizatsiia. Vid inozemnykh investysij do mistsevykh kompanij-chempioniv [The Chinese Miracle and Globalization. From Foreign Investment to Local Champion Companies], Nash Format, Kyiv, Ukraine.
6. World Bank (2026), "Global Economic Prospects, January 2026", available at: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/7ce50b5aa95bef66048680bba-9926ec8-0050012026/global-economic-prospects-january-2026> (Accessed 30.10.2025).
7. International Monetary Fund (2025), "World Economic Outlook (October 2025)", available at: <https://www.imf.org/external/datamapper/datasets/WEO> (Accessed 30.10.2025).
8. World Bank Open Data (2026), "Manufacturing, value added (current US\$). Data", available at: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.MANF.CD> (Accessed 30.10.2025).
9. Global Financial Centers Index (GFCI) (2026), "GFCI 39 Rank (March 2026)", available at: <https://www.longfinance.net/programmes/financial-centre-futures/global-financial-centres-index/gfci-39-explore-the-data/gfci-39-rank/> (Accessed 30.10.2025).
10. United Nation Industrial Development Organization (UNIDO) (2025), "International Yearbook of Industrial Statistics", available at: https://stat.unido.org/portal/storage/file/publications/yb/2025/UNIDO_-_IndustrialStatistics_Yearbook_2025.pdf (Accessed 30.10.2025).
11. Companies Market Cap Forbes (2026), "Largest Companies by Market Cap (Revenue)", available at: <https://companiesmarketcap.com> (Accessed 30.03.2026).
12. International Organization of Motor Vehicle Manufacturers (OICA) (2024), "Statistics", available at: <https://www.oica.net/category/production-statistics/2024-statistics/> (Accessed 30.03.2026).
13. Japan Automotive Manufacturers Association (JAMA) (2025), "The Motor Industry of Japan", available at: <https://www.jama.org/the-motor-industry-of-japan-2025/> (Accessed 30.03.2026).
14. GMK Center (2026), "Deindustrialization in Ukraine and the EU", available at: <https://gmk.center/ua/posts/deindustrializatsiia-v-ukraini-ta-ies/> (Accessed 30.03.2026).
15. delo.ua (2025), "War of factories: the arms and military equipment market in Ukraine is growing rapidly", available at: <https://delo.ua/business/viina-zavodiv-rinok-ozbrojennya-i-viiskovoyi-texniki-v-ukrayini-svidko-zrostaie-456552/> (Accessed 30.03.2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 06.04.26

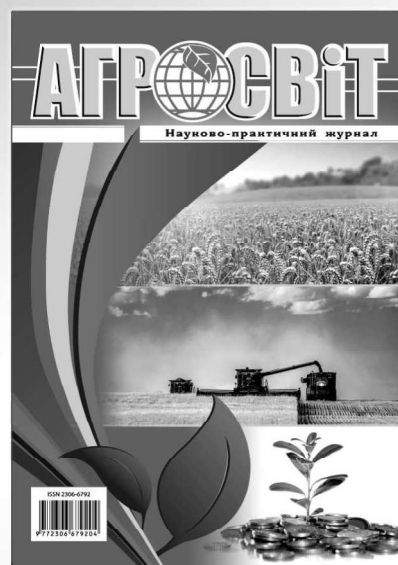
Прорецензовано / Revised: 16.04.26

Схвалено до друку / Accepted: 21.04.26

АГРОСВІТ

<https://nayka.com.ua>

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

**Журнал включено до переліку
наукових фахових видань України
з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)**

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292